

A close-up photograph of a pig's face, showing its large ears, eye, and snout. The pig has light-colored skin with some darker spots. The background is slightly blurred, suggesting an outdoor or farm setting.

Praktische tips

Beter Leven 2025

dragende zeugen

Per 1-1-2025 eindigt de overgangstermijn voor veertien criteria van 1-ster Varken Beter Leven. Vier hiervan gaan over huisvesting van dragende zeugen. Bedrijven die na 2011 de zeugenafdeling hebben verbouwd of vernieuwd, deden hiermee al ervaring op. Ook vanuit praktijkonderzoek zijn er nieuwe inzichten over varkenshuisvesting en diergedrag. Daarnaast zijn er de adviezen uit de Welzijnscheck voor varkens ter vermindering van bijtgedrag.

Dit alles willen de Dierenbescherming en Wageningen University & Research graag met jullie delen. Met voorbeelden van hoktekeningen ter inspiratie en praktische tips laten we zien hoe je bestaande situaties zou kunnen aanpassen. Probeer het altijd eerst in enkele hokken uit.

Wat verandert er per 2025 onder BLk voor zeugen en waarom?

- **Daglicht doorlatend oppervlak minimaal 2% van het hokoppervlak**

Daglicht in de stal zorgt voor een natuurlijk dag- en nachtritme, wat bijdraagt aan het dierenwelzijn.

- **Groepen van minimaal 20 zeugen óf meer ruimte per zeug (2,40 m²) bij groepen van minder dan 20 zeugen**

Als zeugen in grotere groepen leven kunnen zij meer bewegen en ruimte van elkaar 'lenen' en op die manier verschillende functiegebieden onderscheiden in het hok.

- **Voerligboxen met uitloop niet meer toegestaan**

Sinds 2013 mogen zeugen in de EU niet meer in voerligboxen worden opgesloten maar moeten ze in groepen gehouden worden. Veel varkenshouders hebben de voerligboxen geheel of deels laten staan en de achterkant open gemaakt. Omdat die boxen veel ruimte innemen gaan de zeugen erin liggen. Zo wordt het sociale gedrag belemmerd.

- **Mestplaats moet voldoende grip geven**

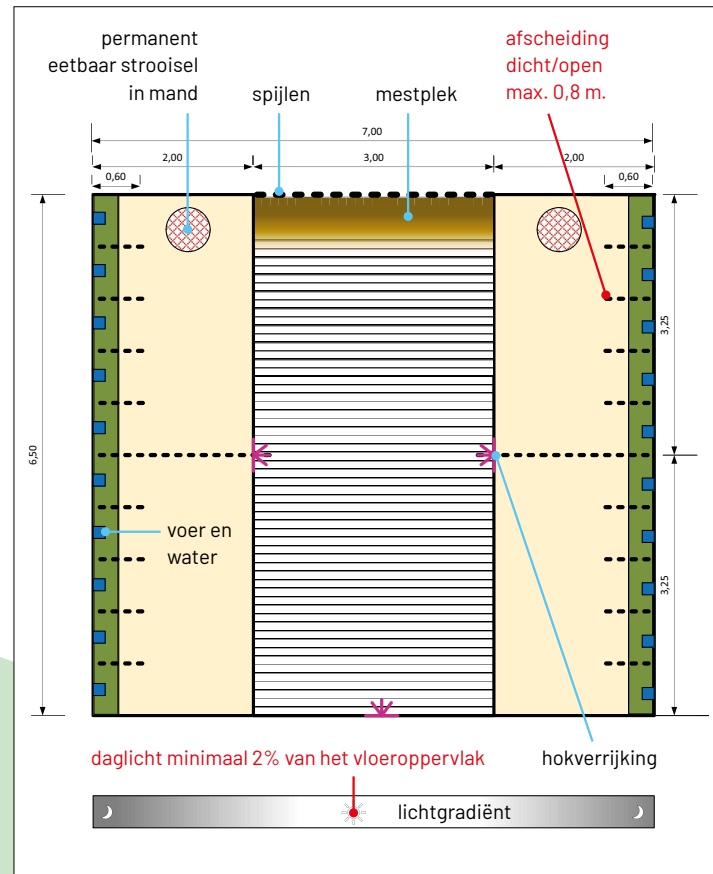
Wanneer varkens mesten of urineren staan ze in een kwetsbare positie en kiezen ze voor een vloer waarop ze niet snel uitglijden.

Dit betreft een samenvatting van de huisvestingscriteria voor zeugen per 1-1-2025. Voor meer informatie zie [Varkens - Beter Leven keurmerk Zakelijk](#). Wees ervan bewust dat de Beter Leven criteria worden doorontwikkeld en de wetgeving kan veranderen.

Voorbeelden hoe de 2025 criteria toe te passen

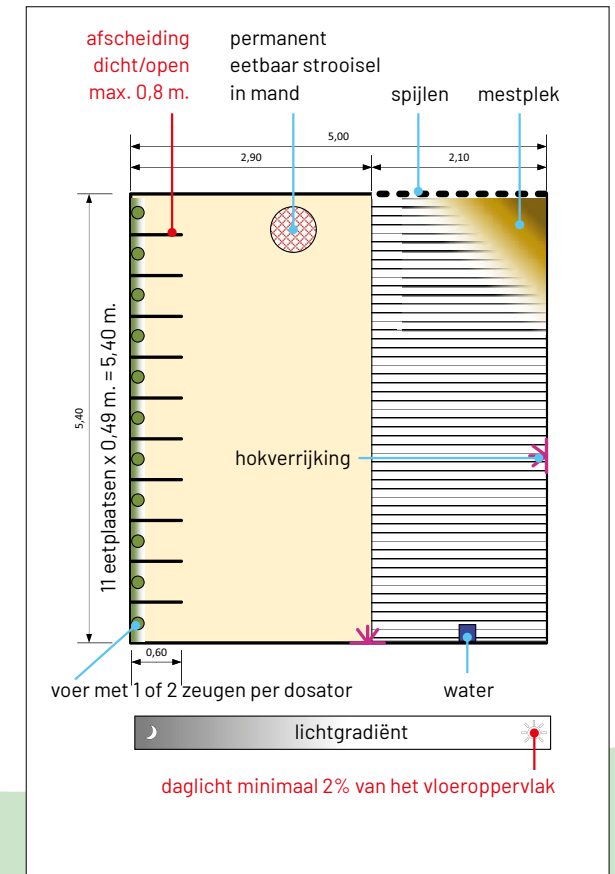
Er wordt uitgegaan van veel voorkomende standaardhokken van stabiele groepen. De voorbeelden zijn verwerkt in een plattegrond per standaardhok. De aanpassingen vragen maatwerk per bedrijf. Het is daarom aan te bevelen om de nieuwe hokuitvoering eerst in enkele hokken uit te proberen.

Rode tekst: veranderingen 2025

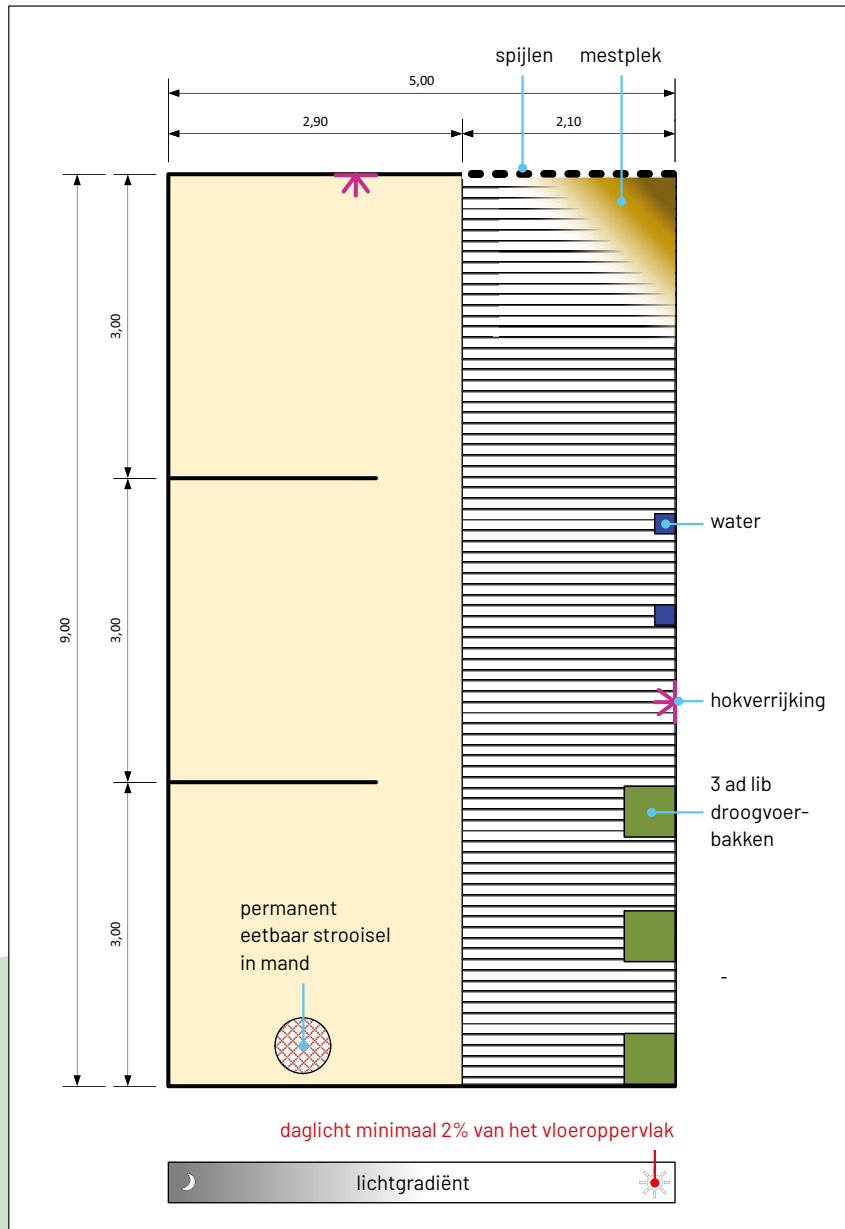
Figuur 1

Plattegrond van een hok met 20 zeugen, droogvoer gelijktijdig eten aan lange trog met korte voerafscheider (2,25 m² per zeug).

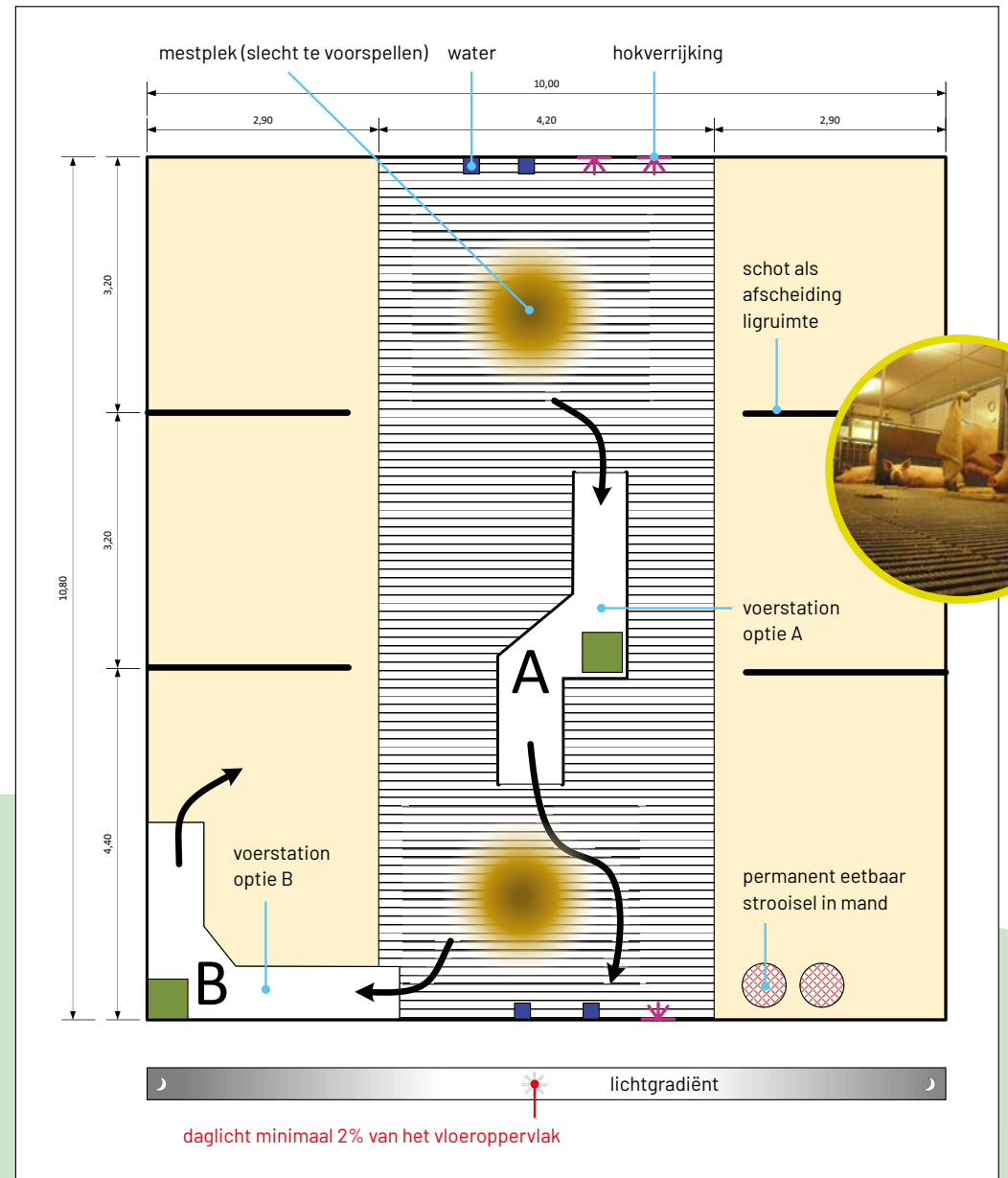
Figuur 2

Plattegrond van gekoppelde hokken voor 6 zeugen tot een hok voor 11 zeugen, droogvoer gelijktijdig eten via vloervoeding met korte voerafscheider (2,4 m² per zeug).

Figuur 3

Plattegrond voor een hok met 20 zeugen, droogvoer volgtijdig eten ad lib voeding (2,25 m² per zeug).

Figuur 4

Plattegrond van gekoppelde kleine hokken voormalig vloervoeding tot een hok met een stabiele groep van 48 zeugen, droogvoer volgtijdig eten in voerstation (2,03 m² toegestaan, uitgegaan van 2,25 m²).

Tips

Inrichting functiegebieden

Heb binnen de hokken aandacht voor verschillende functiegebieden. Zorg ervoor dat:

- de ligplaats thermocomfort, veiligheid en ligcomfort biedt. De ligplaatsbreedte per zeug als ze tegen elkaar aan kunnen liggen, is 55-60 cm. Als je ligvlakken creëert wordt minimaal 2,80m breedte aangeraden zodat er vijf zeugen passen.
- er minder licht is in de ligruimte en meer in de mestplaats.
- de looplijnen in het hok de rustende zeugen niet verstoren.
- de mestplaats bij gelijktijdig eten groter is dan bij volgtijdig eten.
- de mestplaats veiligheid biedt.
- er ruim afstand is tussen de mestplaats en de eetplaats en ligplaats.
- de mestplaats een deels open hokafscheiding heeft en daar waar de zeugen liggen een dichte hokafscheiding.

Het creëren van een groter aantal zeugen per hok door hokafscheidingen tussen hokken (deels) te verwijderen heeft voor- en nadelen:

- Meer bewegingsruimte voor de zeugen.
- Functiegebieden zijn beter te scheiden en in te richten.
- Risico op bevuilding van de dichte vloer met mest en urine.
- Bij voersystemen waar de zeugen op hokniveau gevoerd worden is het sorteren van zeugen die bij elkaar gehuisvest worden op basis van worpnummer en conditie belangrijk. Bij het maken van grotere koppels wordt dit, afhankelijk van de bedrijfsomvang, lastiger. Hierdoor kan het systeem minder goed gaan functioneren (o.a. meer spreiding in conditie).

- Bij het creëren van een groter aantal dragende zeugen per hok door hokafscheidingen tussen hokken (deels) weg te halen, worden doorgangen van minimaal 1,5 meter aangeraden. Bij vloer- en trogvoeding is het advies om zo min mogelijk hokken samen te voegen.
- Bij brijvoeding gelijktijdig eten aan de lange trog wordt het creëren van grotere groepen dragende zeugen niet geadviseerd i.v.m. onrust tijdens het voeren.

Voer en water

Aanbevelingen trogvoeding of vloervoeding (gelijktijdig eten):

- voerafscidders van 60-80 cm lang.
- tweemaal daags te voeren met een tussenpauze van 1 à 2 uur. Dit om de spreiding in voeropname tussen de zeugen te verkleinen.

Aanbevelingen ad-lib voeding (volgtijdig eten):

- een voer verstrekken met een samenstelling die de voeropname beperkt. Een voer met veel fermenteerbare vezels, zoals een voer met veel bietenpulp, beperkt de voeropname.
- één eetplaats per 8-10 zeugen en één drinkplaats per 12 zeugen. Bij voorkeur minimaal twee drinkplaatsen per hok. De voerbakken plaatsen op een onderlinge afstand van minimaal 1 meter. Dit om te voorkomen dat een dominante zeug meerdere eetplaatsen bezet.
- ruwvoer aanbieden om verzadiging te bevorderen.

Management

- Voorkom hittestress door directe zoninstraling door een overstek aan de buitenzijde en/of witkalken van ramen in de zomer.
- Indien mestgedrag plaatsvindt op de dichte vloer, strooi dan eenmaal daags eetbare verrijking op deze vloer.

Klimaat

- Goede instellingen zijn belangrijk, zie richtlijnen [Klimaatplatform Varkenshouderij](#).
- Hokken koppelen brengt het risico mee dat de dragende zeugen niet verdeeld gaan liggen. Hoe meer hokken gekoppeld hoe groter dit risico. Mogelijke gevolgen:
 - Binnenkomende lucht wordt minder goed verdeelt over de gehele afdelingslengte. Met name bij plafondventilatie, bij grondkanaalventilatie is de invloed gering.
 - Er een toilet ontstaat op de dichte vloer daar waar de zeugen niet gaan liggen.

Dit project is mede mogelijk gemaakt door Marktprogramma Verduurzaming Dierlijke Producten.

Disclaimer: Deze brochure is op de meest zorgvuldige wijze samengesteld. Evenwel kunnen aan de inhoud geen rechten worden ontleend en kunnen de auteurs (Dierenbescherming en Wageningen University & Research) op geen enkele wijze aansprakelijk worden gesteld voor enige schade die ontstaat door toepassing en uitvoering van de verstrekte informatie en adviezen.

Colofon: De Dierenbescherming, Postbus 85980, 2508 CR Den Haag